

G E O R G E O R W E L L

1984

Een roman

1949

Voorwoord

1984 begint met een van de meest geciteerde eerste zinnen in de wereldliteratuur: "Het was een heldere, koude aprildag en de klokken sloegen dertien." Die extra uur — het dertiende — is alles. De wereld van het boek lijkt op de onze maar klopt niet. De logica klopt niet. De taal klopt niet. En dat is precies de bedoeling.

Oceania, de staat waarin Winston Smith leeft, wordt geregeerd door de Partij en haar leider Grote Broer. De Partij controleert niet alleen gedrag maar gedachten — via de Denkenpolitie, via het telescherm dat altijd toekijkt, via de voortdurende herschrijving van het verleden. "Wie het verleden beheerst, beheerst de toekomst; wie het heden beheerst, beheerst het verleden." Winston's verzet — zijn dagboek, zijn liefde voor Julia, zijn vertrouwen in O'Brien — is het verhaal van hoe iemand door een systeem wordt vermalen dat precies weet hoe mensen werken.

Het boek is geen profetie. Orwell beschreef niet wat er zou komen maar wat er al was: de Sovjet-Unie, het nazisme, de mechanismen van totalitaire macht die hij in Spanje van dichtbij had gezien. De namen zijn fictief, de mechanismen zijn historisch. Dat maakt het boek niet minder beklemmend in een tijd die zijn eigen versies van dubbeldenk, nieuwsspraak en telescherm heeft gevonden. Deze Nederlandse vertaling volgt de standaard editie van 1949 inclusief de appendix over de beginselen van de Nieuwsspraak — een essentieel deel van het boek dat in sommige edities wordt weggelaten maar dat de logica van Orwells wereld volledig maakt.

— *De redactie*

Inhoud

DEEL I.....	5
1.....	5
2.....	17
3.....	23
4.....	28
5.....	35
6.....	45
7.....	49
8.....	57
DEEL II.....	73
1.....	73
2.....	82
3.....	89
4.....	96
5.....	104
6.....	110
7.....	112
8.....	118
9.....	126
10.....	153
DEEL III.....	158
1.....	158
2.....	169
3.....	184
4.....	192
5.....	198
6.....	201
Appendix.....	208

I

Deel een

1984 · George Orwell

1

Het was een heldere, koude aprildag en de klokken sloegen dertien. Winston Smith trok zijn kin diep in zijn kraag om de venijnige wind te ontwijken en glipte vlug door de glazen deuren van Overwinningsflat, maar niet vlug genoeg: een werveling van scherp zand stooft met hem mee naar binnen.

In de hal hing de lucht van gekookte kool en versleten voddematten. Aan het uiteinde was een felgekleurde poster op de muur geprikt, veel te groot voor een binnenruimte. Hij toonde enkel een reusachtig gezicht, meer dan een meter breed: het gezicht van een man van een jaar of vijfenvoertig, met een zware zwarte snor en ruwe, knappe trekken. Winston liep naar de trap. De lift proberen had geen zin. Zelfs in de beste tijden deed hij het zelden, en nu was de stroom overdag afgesneden. Het hoorde bij de zuinigheidsmaatregelen voor Haatweek. Zijn flat lag zeven trappen hoger, en Winston, die negenendertig was en een spataderzweer boven zijn rechterenkels had, klom langzaam, met enkele rustpauzes onderweg. Op elke overloop, recht tegenover de liftschaft, staarde hetzelfde reusachtige gezicht hem aan vanaf de muur. Het was zo geschilderd dat de ogen je volgden zodra je bewoog. **DAAROM IS GROTE BROER JE AAN HET KIJKEN**, stond eronder.

Binnen in de flat las een welluidende stem een reeks cijfers voor die iets te maken hadden met de productie van ruwijzer. De stem kwam uit een langwerpige metalen plaat, dof als een beslagen spiegel, die deel uitmaakte van de rechtermuur. Winston draaide aan een knop en het geluid zakte iets, al bleven de woorden verstaanbaar. Het toestel -- de telescherm heette het -- kon zachter worden gezet, maar helemaal uitzetten kon niet. Hij liep naar het raam: een tenger, fragiel figuur, wiens magerheid nog duidelijker uitkwam door de blauwe overall, het uniform van de Partij. Zijn haar was heel licht, zijn gezicht van nature blozend, zijn huid ruw geworden door goedkope zeep, botte scheermesjes en de kou van de winter die net voorbij was.

Buiten, zelfs door het gesloten raam, leek de wereld kil. In de straat joegen windvlagen stof en gescheurd papier in spiralen omhoog, en hoewel de zon scheen en de hemel hardblauw was, leek alles kleurloos, op de posters na die overal waren aangeplakt. Het zwarte snorregezicht keek vanuit elke strategische hoek omlaag. Recht tegenover het huis hing er een. DAAROM IS GROTE BROER JE AAN HET KIJKEN, stond er, terwijl de donkere ogen diep in die van Winston staarden. Lager op straat fladderde een andere poster, gescheurd in een hoek, onrustig in de wind en bedekte afwisselend het woord ENGELSOC. In de verte scheerde een helikopter tussen de daken door, hing even stil als een bromvlieg en schoot toen met een boog weer weg. Het was de politieronde, die in de ramen gluurde. Maar de rondes deden er niet toe. Alleen de Denkenpolitie deed ertoe.

Achter Winstons rug babbelde de stem van het telescherm nog steeds over ruwijzer en de oververvulling van het Negende Driejarenplan. Het telescherm ontving en zond tegelijk. Elk geluid dat Winston maakte, luider dan een heel zacht gefluister, werd opgevangen, en zolang hij binnen het bereik van de metalen plaat bleef, kon hij even goed gezien als gehoord worden. Natuurlijk wist je nooit zeker of je op een bepaald moment werd gadegeslagen. Hoe vaak of volgens welk systeem de Denkenpolitie op een bepaalde lijn inschakelde, bleef giswerk. Het was zelfs denkbaar dat ze iedereen voortdurend in de gaten hielden. Maar in elk geval konden ze op elk gewenst moment inschakelen. Je moest leven -- en leefde ook, uit gewoonte die instinct was geworden -- in de veronderstelling dat elk geluid dat je maakte werd afgeluisterd en dat, behalve in het donker, elke beweging werd bekeken.

Winston bleef met zijn rug naar het telescherm staan. Dat was veiliger, al wist hij heel goed dat zelfs een rug veel kon verraden. Een kilometer verderop rees het Ministerie van Waarheid, waar hij werkte, wit en massaal boven het vuile landschap uit. Dit, dacht hij met een vaag gevoel van afkeer, dit was Londen, hoofdstad van Luchtstrook Een, zelf de derde dichtstbevolkte provincie van Oceanië. Hij probeerde een vage jeugdherinnering op te roepen die hem zou vertellen of Londen altijd zo geweest was. Waren er altijd deze aanblikken van rottende negentiende-eeuwse huizen, met balken gestut, ramen dichtgeplakt met karton en daken van gegolfd plaatijzer, hun scheve tuinmuren die alle kanten op hielden? En de gebombardeerde plekken waar het pleisterstof in de lucht wervelde en het wilgenroosje over de puinhopen kroop; en de open plekken waar de bommen een groter gat hadden geslagen en waar armoedige houten huisjes als kippenhokken waren verzezen? Maar het hielp niet, hij kon het zich niet herinneren: van zijn kindertijd restte niets dan een reeks felverlichte taferelen zonder achtergrond, meestal onbegrijpelijk.

Het Ministerie van Waarheid -- Minwaar in Nieuwsspraak -- stak schril af tegen alles wat er verder te zien was. Het was een enorme piramide van glinsterend wit beton, die terras na terras

driehonderd meter de lucht in rees. Vanaf de plek waar Winston stond kon je net de drie leuzen van de Partij lezen, in sierlijke letters op de witte gevel:

OORLOG IS VREDE

VRIJHEID IS SLAVERNIJ

ONWETENDHEID IS KRACHT

Het Ministerie van Waarheid zou, zo heette het, drieduizend kamers boven de grond tellen, en evenveel vertakkingen eronder. In heel Londen stonden nog maar drie andere gebouwen van dezelfde afmetingen en vorm. Ze overheersten de omringende architectuur zo volkomen dat je vanaf het dak van Overwinningsflat alle vier tegelijk kon zien. Het waren de zetels van de vier Ministeries waarin het hele staatsapparaat was opgedeeld. Het Ministerie van Waarheid hield zich bezig met nieuws, ontspanning, onderwijs en schone kunsten. Het Ministerie van Vrede met oorlog. Het Ministerie van Liefde met wet en orde. En het Ministerie van Overvloed met economische zaken. In Nieuwsspraak heetten ze: Minwaar, Minvrede, Minlief en Minover.

Het Ministerie van Liefde was het echt angstaanjagende. Er zaten helemaal geen ramen in. Winston was er nooit binnen geweest, zelfs niet binnen een halve kilometer. Je kon er alleen in op officieel bevel, en dan nog alleen door een doolhof van prikkeldraadversperringen, stalen deuren en verborgen mitrailleurnesten. Zelfs de straten die naar de buitenste versperringen leidden, werden bewaakt door gorilla-achtige bewakers in zwarte uniformen, gewapend met knuppels.

Winston draaide zich abrupt om. Hij had zijn gezicht in de uitdrukking van rustige opgewektheid gezet die je moest dragen als je naar het telescherm keek. Hij liep de kamer door naar het piepkleine keukentje. Door op dit uur van de dag het Ministerie te verlaten had hij zijn lunch in de kantine opgegeven, en hij wist dat er in de keuken niets te eten was behalve een homp donker brood die voor het ontbijt van morgen bewaard moest blijven. Hij pakte van de plank een fles kleurloze vloeistof met een eenvoudig wit etiket waarop OVERWINNINGSGIN stond. Het gaf een weeë, olieachtige lucht af, als Chinese rijstbrandewijn. Winston schonk bijna een theekop vol, vermande zich voor de schok en sloeg het achterover als een medicijn.

Onmiddellijk liep zijn gezicht rood aan en sprongen de tranen in zijn ogen. Het spul leek op salpeterzuur, en bovendien had je bij het doorslikken het gevoel dat je met een rubberen knuppel op je achterhoofd werd geslagen. Het volgende ogenblik zakte de brand in zijn maag echter en begon de wereld er vrolijker uit te zien. Hij nam een sigaret uit een verkreukeld pakje met het opschrift OVERWINNINGSSIGARETTEN en hield hem onvoorzichtig rechtop, zodat de tabak op de vloer viel. Bij de volgende was hij voorzichtiger. Hij ging terug naar de woonkamer en ging zitten aan het kleine tafeltje links van het telescherm. Uit de la haalde hij een penhouder,

een flesje inkt en een dik, in quarto-formaat ingebonden schrift met een rode rug en een gemarmerd omslag.

Om een of andere reden stond het telescherm in de woonkamer op een ongebruikelijke plek. In plaats van, zoals normaal, in de achtermuur te zitten waar het de hele kamer kon overzien, hing het in de lange muur, tegenover het raam. Aan één kant daarvan was een ondiepe nis waarin Winston nu zat en die bij de bouw van de flat waarschijnlijk voor boekenplanken bestemd was geweest. Door in de nis te gaan zitten en goed achterover te leunen, bleef Winston buiten het gezichtsveld van het telescherm. Gehoord kon hij natuurlijk wel worden, maar zolang hij in deze houding bleef, was hij onzichtbaar. Het was deels de bijzondere indeling van de kamer die hem op het idee had gebracht dat hij nu ging doen.

Maar het was ook de aanblik van het schrift dat hij zojuist uit de la had gehaald. Het was een merkwaardig mooi boek. Het gladde, crèmekleurige papier, een beetje vergeeld door de jaren, was van een soort dat al minstens veertig jaar niet meer werd gemaakt. Toch vermoedde hij dat het boek nog ouder was. Hij had het zien liggen in de etalage van een armoedig rommeltwinkeltje in een achterbuurt -- welke buurt wist hij niet meer -- en was meteen gegrepen door een overweldigend verlangen het te bezitten. Partijleden mochten eigenlijk niet in gewone winkels komen ('vrijemarkthandel' heette dat), maar de regel werd niet streng nageleefd, omdat er van alles was -- schoenveters, scheermesjes -- dat je anders onmogelijk kon krijgen. Hij had vlug de straat op en neer gekeken, was naar binnen geglipt en had het boek voor tweeënhalve dollar gekocht. Op dat moment was hij zich niet bewust geweest van een bepaald doel. Hij had het schuldig in zijn aktetas mee naar huis genomen. Zelfs zonder één geschreven woord was het al een gevaarlijk bezit.

Wat hij nu ging doen, was een dagboek beginnen. Dat was niet illegaal (niets was nog illegaal, want er bestonden geen wetten meer), maar als het ontdekt werd, stond vrijwel zeker de doodstraf op of minstens vijftientig jaar dwangarbeid. Winston schroefde een penpunt in de houder en zoog eraan om het vet eraf te krijgen. De pen was een ouderwets instrument, zelden nog gebruikt, zelfs niet voor handtekeningen; hij had er een met moeite en in het geheim op de kop getikt, eenvoudig omdat hij vond dat het mooie crèmekleurige papier een echte pen verdiende in plaats van gekrast te worden met een inktpotlood. Eigenlijk was hij het schrijven met de hand ontwend. Behalve voor heel korte notities dicteerde je alles in de spreek-schrijf, wat voor dit doel natuurlijk onmogelijk was. Hij doopte de pen in de inkt en aarzelde een seconde. Een rilling trok door zijn ingewanden. Het papier aanraken was de beslissende stap. In kleine, onhandige letters schreef hij:

4 april 1984.

Hij leunde achterover. Een gevoel van volkomen machteloosheid daalde op hem neer. Om te beginnen wist hij niet eens zeker of het werkelijk 1984 was. Het moest ongeveer die tijd zijn, want hij was vrij zeker dat hij negenendertig was en meende in 1944 of 1945 geboren te zijn; maar tegenwoordig was het onmogelijk een datum nauwkeuriger dan een jaar of twee te bepalen.

Voor wie schreef hij dit dagboek eigenlijk, vroeg hij zich plotseling af. Voor de toekomst, voor hen die nog niet geboren waren. Zijn gedachten bleven even hangen bij de twijfelachtige datum op het papier en botsten toen op het Nieuwsspraakwoord dubbeldenken. Voor het eerst drong de omvang van wat hij ondernomen had tot hem door. Hoe kon je met de toekomst praten? Van nature was dat onmogelijk. Of de toekomst zou op het heden lijken, en dan zou men hem niet horen; of ze zou anders zijn, en dan zou zijn ellende geen betekenis meer hebben.

Geruime tijd zat hij wezenloos naar het papier te staren. Het telescherm was overgeschakeld op schelle militaire marsmuziek. Het was vreemd: hij leek niet alleen het vermogen te hebben verloren zich uit te drukken, maar zelfs te zijn vergeten wat hij eigenlijk had willen zeggen. Wekenlang had hij zich op dit ogenblik voorbereid, en het was nooit bij hem opgekomen dat er meer voor nodig zou zijn dan moed. Het schrijven zelf zou eenvoudig zijn. Hij hoefde alleen maar de eindeloze, rusteloze monoloog die al jaren in zijn hoofd ronddraaide op papier te zetten. Maar op dit moment was zelfs die monoloog opgedroogd. Bovendien begon zijn spataderzweer ondraaglijk te jeuken. Krabben durfde hij niet, want dan ontstak hij altijd. De seconden tikten voorbij. Hij was zich nergens van bewust behalve van de leegte van het papier voor hem, de jeuk boven zijn enkel, het schetterende geluid van de muziek en een lichte beneveling door de gin.

Plotseling begon hij te schrijven, in pure paniek, amper beseffend wat hij opschreef. Zijn kleine, kinderlijke handschrift slingerde over het papier, verloor eerst de hoofdletters en ten slotte ook de punten:

4 april 1984. Gisteravond naar de bios. Allemaal oorlog. Een hele goeie over een schip vol vluchtelingen dat ergens in de Middellandse Zee gebombardeerd werd. Publiek dol van plezier bij de beelden van een dikke vent die probeerde weg te zwemmen met een helikopter achter zich aan. Eerst zag je hem in het water ploeteren als een bruinvis, toen door het vizier van de helikopter, toen zat hij vol gaten en werd de zee om hem heen roze en zonk hij ineens weg alsof het water door de gaten naar binnen stroomde. Iedereen brulde van het lachen toen hij zonk. Toen een reddingsboot vol kinderen met een helikopter erboven. Er zat een vrouw van middelbare leeftijd, misschien een jodin, vooraan met een jongetje van een jaar of drie in haar armen. Het jongetje krijste van angst en begroef zijn hoofd tussen haar borsten alsof hij in haar wilde kruipen, en de vrouw sloeg haar armen om hem heen en probeerde hem te troosten, al was ze zelf doodsbenauwd, en al die tijd hield ze hem zo goed mogelijk bedekt alsof ze dacht dat haar armen

de kogels konden tegenhouden. Toen liet de helikopter een bom van twintig kilo tussen hen vallen, een enorme flits, en de boot spatte in splinters uiteen. Daarna een prachtig shot van een kinderarm die hoger en hoger de lucht in ging; een helikopter met een camera in zijn neus moest hem gevolgd hebben, en er klonk veel applaus uit de Partijstoelen, maar een vrouw beneden in het proleteregedeelte begon ineens te schreeuwen dat ze zoiets niet mochten laten zien, niet waar kinderen bij waren, dat het niet mocht, niet waar kinderen bij waren, totdat de politie haar eruit zette. Ik denk niet dat haar iets overkomen is, niemand maalt om wat de proles zeggen, typische prole-reactie, ze hebben nooit --

Winston hield op met schrijven, deels omdat hij kramp kreeg. Hij wist niet wat hem ertoe had gebracht deze stroom onzin uit te storten. Maar het merkwaardige was dat terwijl hij dat deed een heel andere herinnering in zijn hoofd was opgeklaard, zo scherp dat hij er bijna toe in staat was geweest die ook op te schrijven. Het was, besepte hij nu, vanwege dat andere voorval dat hij plotseling besloten had vandaag naar huis te gaan en met het dagboek te beginnen.

Het was die ochtend op het Ministerie gebeurd, als iets zo vaags tenminste 'gebeuren' kon heten.

Het liep tegen elven, en in de Archiefafdeling waar Winston werkte, sleepten ze de stoelen uit de hokjes en zetten ze in het midden van de zaal tegenover het grote telescherm, klaar voor de Twee Minuten Haat. Winston wilde net plaatsnemen in een van de middelste rijen toen twee mensen die hij van gezicht kende maar nooit had gesproken onverwacht binnenkwamen. De ene was een meisje dat hij vaak in de gangen tegenkwam. Hij kende haar naam niet, maar wist dat ze op de Fictieafdeling werkte. Waarschijnlijk -- want hij had haar wel eens met vette handen en een moersleutel gezien -- had ze een of ander technisch baantje bij een van de roman-schrijfmachines. Ze was een pittig uitzierend meisje van een jaar of zevenentwintig, met dik haar, een gezicht vol sproeten en snelle, atletische bewegingen. Om haar middel was een smalle scharlakenrode sjerp, het embleem van de Junior Anti-Seks Liga, een paar keer om haar overall gewonden, net strak genoeg om de welving van haar heupen te benadrukken. Winston had haar vanaf het eerste ogenblik gehaat. Hij wist waarom. Het kwam door de sfeer van hockeyvelden, koude baden, groepsuitstapjes en algemene zindelijkheid die ze met zich meedroeg. Hij hield bijna niet van vrouwen, en vooral niet van jonge en knappe. Het waren altijd de vrouwen, en vooral de jonge, die de fanatiekste aanhangers van de Partij waren, de opslurpers van leuzen, de amateur-spionnen en opsporers van ketterij. Maar dit meisje maakte op hem een nog gevaarlijker indruk dan de meeste anderen. Een keer toen ze elkaar in de gang passeerden, had ze hem een snelle, zijdelingse blik toegeworpen die dwars door hem heen leek te gaan en hem een ogenblik vervuld had van zwarte angst. De gedachte was zelfs bij hem opgekomen dat ze een agente van de Denkenpolitie

kon zijn. Dat was natuurlijk hoogst onwaarschijnlijk. Toch voelde hij telkens een bijzondere onrust, een mengeling van angst en vijandigheid, zodra ze in de buurt was.

De andere persoon was een man die O'Brien heette, lid van de Binnenpartij en houder van een post die zo belangrijk en verheven was dat Winston er slechts een vaag idee van had. Een korte stilte viel over de groep rond de stoelen toen ze de zwarte overall van een Binnenpartijlid zagen naderen. O'Brien was een grote, stevige man met een dikke nek en een grof, humoristisch, bruut gezicht. Ondanks zijn indrukwekkende verschijning had hij een zekere innemendheid in zijn manieren. Hij had de gewoonte zijn bril op zijn neus te verschuiven op een manier die merkwaardig ontwapenend was -- op een ondefinieerbare wijze beschaafd. Het was een gebaar dat, als iemand nog in zulke termen dacht, aan een achttiende-eeuwse edelman had kunnen doen denken die zijn snuifdoos aanbood. Winston had O'Brien misschien een twaalfal keren gezien in bijna evenveel jaren. Hij voelde zich sterk tot hem aangetrokken, en niet alleen omdat de tegenstelling tussen O'Briens beschaafde manieren en zijn bokserlichaam hem intrigeerde. Veel meer nog omdat hij in het geheim geloofde -- of misschien niet eens geloofde, maar hoopte -- dat O'Briens politieke orthodoxie niet volmaakt was. Iets in zijn gezicht verraadde dat onweerstaanbaar. En misschien was het niet eens ketterij wat er op dat gezicht te lezen stond, maar eenvoudig intelligentie. In elk geval leek hij iemand met wie je zou kunnen praten als je het telescherm op de een of andere manier kon omzeilen en hem alleen te spreken kreeg. Winston had nooit de geringste poging gedaan die veronderstelling te toetsen: daar was immers geen mogelijkheid toe. Op dit ogenblik keek O'Brien op zijn polshorloge, zag dat het bijna elf uur was en besloot kennelijk in de Archiefafdeling te blijven tot de Twee Minuten Haat voorbij was. Hij nam een stoel in dezelfde rij als Winston, een paar plaatsen verderop. Tussen hen in zat een kleine, rossige vrouw die in het hokje naast Winston werkte. Het donkerharige meisje zat meteen achter hem.

Het volgende ogenblik barstte uit het grote telescherm aan het eind van de zaal een afschuwelijk, knarsend geluid los, als van een monsterachtige machine die zonder olie draaide. Het was een geluid dat je tanden op elkaar deed klemmen en de haren in je nek overeind deed staan. De Haat was begonnen.

Zoals gewoonlijk flitste het gezicht van Emmanuel Goldstein, de Vijand van het Volk, op het scherm. Hier en daar klonk gesis in de zaal. De kleine rossige vrouw gaf een piep van angst en walging. Goldstein was de afvallige, de verrader die lang geleden -- hoe lang precies wist niemand meer -- een van de leidende figuren van de Partij was geweest, bijna op gelijke hoogte met Grote Broer zelf, en die zich daarna had ingelaten met contrarevolutionaire activiteiten, ter dood was veroordeeld en op geheimzinnige wijze was ontsnapt en verdwenen. De programma's van de Twee Minuten Haat varieerden van dag tot dag, maar Goldstein ontbrak nooit als hoofdpersoon. Hij

was de oer-verrader, de eerste die de zuiverheid van de Partij had bezoedeld. Alle latere misdaden tegen de Partij, alle verraad, sabotage, ketterijen, afwijkingen kwamen rechtstreeks uit zijn leer voort. Ergens leefde hij nog en smeedde hij zijn complotten: misschien ergens overzee onder bescherming van zijn buitenlandse opdrachtgevers, misschien zelfs -- zo ging het gerucht soms -- in een schuilplaats hier in Oceanië zelf.

Winstons middenrif trok samen. Hij kon Goldsteins gezicht nooit zien zonder een pijnlijke mengeling van gevoelens. Het was een mager joods gezicht met een grote, wollige krans van wit haar en een klein sikje -- een slim gezicht, en toch op de een of andere manier van nature verachtelijk, met een soort seniele dwaasheid in de lange dunne neus waarop een brillette balanceerde. Het deed aan een schaap denken, en de stem had ook iets schapachtigs. Goldstein hield zijn gebruikelijke giftige aanval op de leer van de Partij -- een aanval zo overdreven en pervers dat een kind erdoorheen had moeten kijken, en toch net geloofwaardig genoeg om je met onrust te vervullen dat anderen, minder nuchter dan jijzelf, erin zouden trappen. Hij schold op Grote Broer, hij hekelde de dictatuur van de Partij, hij eiste onmiddellijke vrede met Eurazië, hij pleitte voor vrijheid van meningsuiting, vrijheid van pers, vrijheid van vergadering, vrijheid van denken, hij riep hysterisch dat de revolutie verraden was -- en dat alles in een snel, meerlettergrepig taalgebruik dat een soort parodie was op de gebruikelijke stijl van de Partijredenaars, en dat zelfs Nieuwsspraakwoorden bevatte: meer dan een gewoon Partijlid in het dagelijks leven ooit zou gebruiken. En al die tijd, om te voorkomen dat iemand zou twijfelen aan de werkelijkheid die Goldsteins gladde geklets verborg, marcheerden achter zijn hoofd op het telescherm de eindeloze colonnes van het Euraziatische leger -- rij na rij stevig uitziende mannen met uitdrukingsloze Aziatische gezichten, die op het scherm opdoken en weer verdwenen, vervangen door anderen die er precies zo uitzagen. Het doffe ritmische gestamp van de soldatenlaarzen vormde de achtergrond voor Goldsteins blatende stem.

Nog voor de Haat dertig seconden aan de gang was, barstten uit de helft van de aanwezigen onbedwingbare kreten van woede los. Het zelfvoldane schapengezicht op het scherm en de angstaanjagende macht van het Euraziatische leger erachter waren te veel om te verdragen: bovendien wekte de aanblik of zelfs de gedachte aan Goldstein automatisch angst en woede op. Hij was een voorwerp van haat dat standhield, in tegenstelling tot Eurazië of Oost-Azië, want wanneer Oceanië met een van beide in oorlog was, leefde het meestal in vrede met de ander. Maar het vreemde was dat Goldstein, hoewel iedereen hem haatte en verachtte, hoewel zijn theorieën elke dag, duizendmaal per dag, op podia, op het telescherm, in kranten en boeken werden weerlegd, kapotgemaakt, belachelijk gemaakt en als armzalige onzin tentoongesteld, zijn invloed nooit leek te verliezen. Altijd waren er weer nieuwe dwazen die zich door hem lieten verleiden. Geen dag ging voorbij of de Denkenpolitie ontmaskerde spionnen en saboteurs die in zijn

opdracht handelden. Hij was de aanvoerder van een groot, schimmig leger, een ondergronds netwerk van samenzweerdere dat erop uit was de Staat omver te werpen. De Broederschap heette het, naar men zei. Er gingen ook fluisterende verhalen over een verschrikkelijk boek, een compendium van alle ketterijen, waarvan Goldstein de schrijver zou zijn en dat hier en daar in het geheim rondging. Het was een boek zonder titel. Men sprak er, als men het al noemde, eenvoudig over als 'het boek'. Maar zulke dingen wist je alleen uit vage geruchten. Noch de Broederschap, noch het boek was iets waar een gewoon Partijlid over sprak als het te vermijden viel.

In de tweede minuut steeg de Haat tot razernij. Mensen sprongen op en neer op hun plaats en schreeuwden uit alle macht om het razende geblaat van het scherm te overstemmen. De kleine rossige vrouw was vuurrood geworden en haar mond ging open en dicht als die van een vis op het droge. Zelfs O'Briens zware gezicht was rood aangelopen. Hij zat kaarsrecht, zijn machtige borst zwol en trilde alsof hij een golf het hoofd bood. Het donkerharige meisje achter Winston begon te roepen: 'Zwijn! Zwijn! Zwijn!' en plotseling greep ze een zwaar Nieuwsspraakwoordenboek en smet het naar het scherm. Het raakte Goldsteins neus en stuiterde terug; de stem ging onverstoort door. In een helder ogenblik merkte Winston dat hij met de anderen meeschreeuwde en hard met zijn hak tegen de sport van zijn stoel schopte. Het afschuwelijke van de Twee Minuten Haat was niet dat je een rol moest spelen, maar juist dat je onmogelijk buiten de gemeenschappelijke woede kon blijven. Binnen dertig seconden was elke voorgewende houding overbodig. Een afgrijselijke extase van angst en wraakzucht, een verlangen om te doden, te folteren, gezichten met een moker in te slaan, leek als een elektrische stroom door de hele groep te gaan en veranderde iedereen, tegen zijn wil, in een grimassende, schreeuwende krankzinnige. En toch was de woede die je voelde een abstracte, richtingloze emotie die als de vlam van een brander van het ene voorwerp op het andere kon worden overgebracht. Zo richtte Winstons haat zich op een gegeven moment helemaal niet meer op Goldstein, maar juist op Grote Broer, de Partij en de Denkepolitie; en op zulke ogenblikken ging zijn hart uit naar de eenzame, bespottende ketter op het scherm, de enige hoeder van waarheid en verstand in een wereld van leugens. En toch was hij het volgende ogenblik weer één met de mensen om hem heen, en leek alles wat over Goldstein gezegd werd hem volkomen waar. Op die momenten veranderde zijn heimelijke afkeer van Grote Broer in aanbidding, en leek Grote Broer op te rijzen als een onoverwinnelijke, onverschrokken beschermer, een rots tegen de horden van Azië, terwijl Goldstein, ondanks zijn eenzaamheid, zijn machteloosheid en de twijfel rond zijn bestaan, leek op een sinistere tovenaardie enkel met de kracht van zijn stem de hele beschaving kon vernietigen.

Het was zelfs mogelijk, op sommige momenten, je haat met opzet van het ene naar het andere te verplaatsen. Plotseling, met de geweldige inspanning waarmee je in een nachtmerrie je hoofd van het kussen rukt, slaagde Winston erin zijn haat van het gezicht op het scherm naar het

donkerharige meisje achter hem te verleggen. Levendige, prachtige hallucinaties flitsten door zijn hoofd. Hij zou haar met een rubberen knuppel doodranselen. Hij zou haar naakt aan een paal binden en vol pijlen schieten als Sint-Sebastiaan. Hij zou haar verkrachten en op het hoogtepunt haar keel doorsnijden. Nog beter dan daarvoor begreep hij nu waarom hij haar haatte. Hij haatte haar omdat ze jong en mooi en geslachtloos was, omdat hij met haar naar bed wilde en dat nooit zou doen, omdat om haar lieve, soepele middel, dat leek te vragen om een arm eromheen, alleen die verfoeilijke scharlakenrode sjerp zat, het agressieve symbool van kuisheid.

De Haat bereikte zijn hoogtepunt. De stem van Goldstein was veranderd in een echt schapen-geblaas, en een ogenblik lang veranderde het gezicht in dat van een schaap. Toen smolt het schapengezicht over in de gestalte van een Euraziatische soldaat die leek op te rukken, reusachtig en verschrikkelijk, zijn machinegeweer ratelend, en leek uit het scherm zelf te springen, zodat enkele mensen op de voorste rij werkelijk achteruitdeinsden in hun stoelen. Maar op hetzelfde moment, met een diepe zucht van verlichting bij iedereen, smolt de vijandige gestalte weg en verscheen het gezicht van Grote Broer, zwartgehaard, met zwarte snor, vol kracht en geheimzinnige rust, zo groot dat het bijna het hele scherm vulde. Niemand hoorde wat Grote Broer zei. Het waren slechts enkele bemoedigende woorden, het soort woorden dat in het strijdgewoel wordt geroepen, niet afzonderlijk verstaanbaar maar die toch vertrouwen geven doordat ze klinken. Toen vervaagde het gezicht van Grote Broer weer, en in plaats daarvan stonden de drie leuzen van de Partij in vette kapitalen op het scherm:

OORLOG IS VREDE

VRIJHEID IS SLAVERNIJ

ONWETENDHEID IS KRACHT

Maar het gezicht van Grote Broer leek nog enkele seconden op het netvlies te blijven hangen, alsof de indruk te sterk was om meteen te verdwijnen. De kleine rossige vrouw had zich over de rug van de stoel voor haar geworpen. Met een bevende stem die klonk als 'Mijn Redder!' strekte ze haar armen naar het scherm. Toen begroef ze haar gezicht in haar handen. Het was duidelijk dat ze een gebed prevelde.

Op dat ogenblik barstte de hele groep los in een diepe, langzame, ritmische kreet: 'G-B! ... G-B!' -- telkens opnieuw, heel langzaam, met een lange pauze tussen de eerste G en de tweede, een zwaar, mompelend geluid, op de een of andere manier merkwaardig woest, waarin je meende het gestamp van blote voeten en het dreunen van tamtams te horen. Misschien wel dertig seconden lang hielden ze het vol. Het was een refrein dat vaak opklonk in ogenblikken van overweldigende emotie. Deels was het een soort hymne aan de wijsheid en majesteit van Grote Broer, maar nog meer was het een daad van zelfhypnose, een bewust verdrinken van het

bewustzijn door ritmisch lawaai. Winstons ingewanden leken te bevriezen. In de Twee Minuten Haat kon hij niet anders dan meedoen aan de algemene delirium, maar dit submenselijke gescandeer van 'G-B! ... G-B!' vervulde hem altijd met afschuw. Natuurlijk scandeerde hij mee met de rest: anders kon het niet. Je gevoelens verbergen, je gezicht in bedwang houden, doen wat iedereen deed, was een instinctieve reactie. Maar er was een moment van een paar seconden waarin de uitdrukking van zijn ogen hem misschien verraden zou hebben. En juist op dat moment gebeurde het belangrijke -- als het al gebeurde.

Even ving hij O'Briens blik. O'Brien was opgestaan. Hij had zijn bril afgezet en stond op het punt hem met zijn kenmerkende gebaar weer op zijn neus te zetten. Maar er was een fractie van een seconde waarin hun ogen elkaar ontmoetten, en zolang dat duurde wist Winston -- ja, hij wist het! -- dat O'Brien precies hetzelfde dacht als hij. Er was een onmiskenbare boodschap overgegaan. Het was alsof hun twee geesten zich geopend hadden en de gedachten van de een in de ander overvloeiden door hun ogen. 'Ik sta aan jouw kant,' leek O'Brien hem te zeggen. 'Ik weet precies wat je voelt. Ik weet alles van je minachting, je haat, je walging. Maar maak je geen zorgen, ik ben met je!' En toen was de flits van verstandigheid verdwenen en was O'Briens gezicht even ondoorgroendelijk als dat van iedereen.

Dat was alles, en hij was al onzeker of het wel echt gebeurd was. Zulke voorvallen hadden nooit een vervolg. Ze hielden alleen de overtuiging of de hoop levend dat er behalve hijzelf nog anderen waren die de Partij vijandig gezind waren. Misschien waren de geruchten over grote ondergrondse samenzweringen toch waar -- misschien bestond de Broederschap werkelijk! Ondanks de eindeloze arrestaties, bekentenissen en executies was het onmogelijk zeker te weten dat de Broederschap geen mythe was. Sommige dagen geloofde hij erin, andere niet. Er was geen bewijs, alleen vluchtige glimpjes die alles of niets konden betekenen: flarden van afgeluisterde gesprekken, vage krabbels op wc-muren -- eens, toen twee vreemden elkaar tegenkwamen, een klein handgebaar dat op een herkenningsteken had kunnen lijken. Het bleef gissen: waarschijnlijk had hij alles verbeeld. Hij was naar zijn hokje teruggegaan zonder O'Brien nog aan te kijken. De gedachte om het korte contact verder uit te werken was amper bij hem opgekomen. Het zou onvoorstelbaar gevaarlijk zijn geweest, zelfs als hij geweten had hoe hij het moest aanpakken. Twee seconden lang hadden ze een dubbelzinnige blik gewisseld, en daarmee was het verhaal afgelopen. Maar zelfs dat was een gedenkwaardig voorval in de gesloten eenzaamheid waarin je moest leven. Winston vermande zich en ging rechter zitten. Hij liet een boer. De gin steeg op uit zijn maag. Zijn ogen richtten zich weer op het papier. Hij ontdekte dat hij, terwijl hij hulpeloos zat te mijmeren, ook had zitten schrijven, als in een automatische beweging. En het was niet meer hetzelfde krampachtige, onhandige handschrift als eerst. Zijn pen was wellustig over het gladde papier gegleden en had in grote, nette kapitalen geschreven:

DOOD AAN GROTE BROER

DOOD AAN GROTE BROER

DOOD AAN GROTE BROER

DOOD AAN GROTE BROER

DOOD AAN GROTE BROER

telkens opnieuw, tot halverwege de bladzijde.

Hij kon een steek van paniek niet onderdrukken. Het was belachelijk, want het opschrijven van die woorden was niet gevaarlijker dan het openen van het dagboek zelf, maar even voelde hij de neiging de bedorven bladzijden uit te scheuren en de hele onderneming op te geven.

Hij deed het echter niet, want hij wist dat het zinloos was. Of hij nu DOOD AAN GROTE BROER schreef of het naliet, het maakte geen verschil. Of hij met het dagboek doorging of ermee ophield, het maakte geen verschil. De Denkenpolitie zou hem toch te pakken krijgen. Hij had de essentiële misdaad begaan die alle andere in zich bevatte. Denkmisdaad noemden ze het. Denkmisdaad was iets wat je niet eeuwig verborgen kon houden. Je kon er een tijdje, zelfs jarenlang, mee weggomen, maar vroeg of laat zouden ze je grijpen.

Het gebeurde altijd 's nachts -- de arrestaties vonden altijd 's nachts plaats. De plotselinge ruk uit de slaap, de ruwe hand die je schouder schudde, de lichten die in je ogen schenen, de kring van harde gezichten rond het bed. In de meeste gevallen kwam er geen proces, geen bericht van de arrestatie. Mensen verdwenen eenvoudig, altijd 's nachts. Je naam werd uit de registers geschrapt, elk spoor van alles wat je ooit gedaan had werd uitgewist, je vroegere bestaan werd ontkend en daarna vergeten. Je werd opgeheven, vernietigd: verdampt was het gebruikelijke woord. Even werd hij gegrepen door een soort hysterie. Hij begon in een gehaaste, slordige krabbel te schrijven: ze schieten me dood het kan me niet schelen ze schieten me in mijn nek het kan me niet schelen dood aan grote broer ze schieten je altijd in je nek het kan me niet schelen dood aan grote broer --

Hij leunde achterover in zijn stoel, een beetje beschaamd, en legde de pen neer. Het volgende ogenblik schrok hij hevig. Er werd op de deur geklopt. Nu al! Hij bleef roerloos zitten als een muis, in de dwaze hoop dat degene die daar stond na één poging zou weggaan. Maar nee, het kloppen herhaalde zich. Het ergste zou zijn om te talmen. Zijn hart bonsde als een trommel, maar zijn gezicht was, uit lange gewoonte, waarschijnlijk uitdrukkingeloos. Hij stond op en liep zwaar naar de deur.

2

Winston legde zijn hand op de deurknop en zag dat hij het dagboek open op tafel had laten liggen. DOOD AAN GROOT BROER stond over de hele bladzijden geschreven, in letters groot genoeg om van de andere kant van de kamer te lezen. Het was onvoorstelbaar dom van hem geweest. Toch beseftte hij dat hij zelfs in zijn paniek het crèmekleurige papier niet had willen bevleken door het boek te sluiten terwijl de inkt nog nat was.

Hij haalde diep adem en opende de deur. Meteen stroomde er een warme golf van opluchting door hem heen. Een kleurloze, afgeleefde vrouw met dun haar en een doorgroefd gezicht stond op de gang.

‘O, kameraad,’ begon ze met een klaaglijke, zeurende stem, ‘ik dacht al dat ik u hoorde binnenkomen. Zou u even kunnen komen kijken naar onze gootsteen? Hij zit verstopt en...’

Het was mevrouw Parsons, de vrouw van een buurman op dezelfde verdieping. (‘Mevrouw’ was een woord dat de Partij afkeurde – iedereen moest met ‘kameraad’ worden aangesproken – maar bij sommige vrouwen gebruikte je het vanzelf.) Ze was een jaar of dertig, maar zag er veel ouder uit. Je kreeg de indruk dat er stof in de rimpels van haar gezicht zat. Winston liep met haar mee de gang door. Zulke amateuristische reparaties waren bijna dagelijkse ergernissen. De flats van de Overwinningsflatgebouwen, gebouwd rond 1930, vielen uit elkaar. Het pleisterwerk brokkelde voortdurend van plafonds en muren, de leidingen sprongen bij de minste vorst, het dak lekte zodra het sneeuwde, de verwarming stond meestal op halve kracht of was helemaal uitgeschakeld om te bezuinigen. Reparaties, behalve die je zelf kon uitvoeren, moesten worden goedgekeurd door commissies die soms twee jaar nodig hadden om te beslissen of een raam mocht worden vervangen.

‘Het komt natuurlijk omdat Tom er niet is,’ zei mevrouw Parsons vaag.

De flat van de Parsons was groter dan die van Winston en op een andere manier armoedig. Alles zag eruit alsof het was platgetrapt en beschadigd, alsof er zojuist een troep wilde dieren had huisgehouden. Resten van speelgoed – hockeystokken, bokshandschoenen, een lekke bal, een omgekeerde korte broek – lagen verspreid over de vloer, en stapels vuile vaat en verfromfaaide schriften bedekten de tafel. Aan de muren hingen rode vaandels van de Jeugdliga en de Spionnen, en een levensgrote poster van Grote Broer. Bij de gewone lucht van gekookte kool, die overal in het gebouw hing, kwam een scherpe zweetgeur die – je herkende hem meteen zonder precies te

weten waarom – afkomstig was van iemand die er niet was. In de kamer ernaast probeerde iemand op de maat van militaire marsmuziek die voortdurend uit het telescherm kwam mee te spelen met een kam en een rol wc-papier.

‘Het zijn de kinderen,’ zei mevrouw Parsons met een angstige blik naar de deur. ‘Ze zijn vandaag niet buiten geweest. Daarom...’

Ze maakte haar zinnen nooit af. De gootsteen liep bijna over van een groenig vocht dat nog sterker naar kool stonk dan anders. Winston knielde neer en bekeek de afvoer. Hij had een hekel aan het gebruik van zijn handen en hij had een hekel aan knielen, omdat dat zijn hoest kon opwekken. Mevrouw Parsons keek hulpeloos toe.

‘O, als Tom thuis was geweest, had hij het in een wip gerepareerd,’ zei ze. ‘Hij is dol op dat soort dingen, hij is zo handig.’

Parsons was een collega van Winston op het Ministerie van Waarheid. Dik maar beweeglijk, een man van een verbijsterende domheid, een bundel van dwaze enthousiasmes – een van die blinde lastdieren waarop de stabiliteit van de Partij nog meer steunde dan op de Denkenpolitie. Op zijn vijfendertigste was hij tegen zijn zin uit de Jeugdliga gezet, en daarvoor was hij erin geslaagd een jaar langer dan toegestaan bij de Spionnen te blijven. Op het ministerie bekleedde hij een of andere ondergeschikte functie waarvoor geen intelligentie nodig was, maar daarbuiten was hij een belangrijk lid van de Sportcommissie en van alle andere commissies die zich bezighielden met het organiseren van collectieve wandelingen, spontane demonstraties, inzamelingen voor spaarcampagnes en andere vrijwillige activiteiten. Tussen twee trekken aan zijn pijp door vertelde hij met enige trots dat hij de afgelopen vier jaar elke avond naar het Gemeenschapshuis was geweest. Een sterke zweetlucht, een soort bewijs van zijn verbruikte energie, volgde hem overal en bleef nog lang nadat hij was vertrokken hangen.

‘Hebt u een moersleutel?’ vroeg Winston, met zijn hand op de moer van de sifon.

‘Een moersleutel...’ herhaalde mevrouw Parsons, plotseling als een larve. ‘Ik weet het niet, ik geloof het wel. Misschien hebben de kinderen...’ Er klonk gestamp van laarzen en opnieuw een schelle kamtoon toen de kinderen de kamer binnenstormden. Mevrouw Parsons bracht de moersleutel. Winston liet het water weglopen en verwijderde met walging de klit haar die de buis had verstopt. Hij waste zijn vingers zo goed mogelijk met het koude water uit de kraan en ging terug naar de andere kamer.

‘Handen omhoog!’ schreeuwde een wilde stem.

Een knappe jongen van negen jaar, stevig gebouwd, was achter de tafel vandaan gekomen en richtte een speelgoedpistool op hem, terwijl zijn zusje, ongeveer twee jaar jonger, dezelfde

houding aannam met een stuk hout. Beiden droegen de korte blauwe broeken, grijze hemden en rode halsdoeken die het uniform van de Spionnen vormden. Winston stak zijn handen boven zijn hoofd, maar met een onbehaaglijk gevoel: de houding van de jongen was zo vals dat het misschien niet helemaal een spelletje was.

‘Verrader!’ brulde de jongen. ‘Je bent een denkmisdadiger! Euraziatische spion! Ik vermoord je, ik vaporiseer je, ik stuur je naar de zoutmijnen!’

Ze sprongen plotseling om hem heen, schreeuwend ‘Verrader!’ en ‘Denkmisdadiger!’, het meisje deed alle bewegingen van haar oudere broer na. Het was enigszins beangstigend, als de capriolen van kleine tijgerwelpen die spoedig gevaarlijke menseneters zouden worden. Er lag een soort berekenende felheid in de blik van de jongen, een duidelijk verlangen om Winston te slaan of te schoppen, en het besef dat hij daar bijna sterk genoeg voor was. Gelukkig was zijn pistool niet echt, dacht Winston.

De ogen van mevrouw Parsons flitsten nerveus van Winston naar haar kinderen en terug. In het licht van de kamer zag hij met belangstelling dat er werkelijk stof in de groeven van haar gezicht zat.

‘Die deugnieten!’ riep ze uit. ‘Ze zijn teleurgesteld omdat ze niet naar de ophanging kunnen. Ik heb te veel werk om ze mee te nemen, en Tom komt niet op tijd van zijn werk.’

‘Waarom mogen we niet naar de ophanging?’ gromde de jongen met zijn zware stem.

‘Wil de ophanging zien! Wil de ophanging zien!’ herhaalde het meisje, nog steeds huppelend.

Winston herinnerde zich dat er die avond in het park enkele Euraziatische gevangenen, schuldig aan oorlogsmisdaden, zouden worden opgehangen. Zo’n spektakel, altijd populair, vond ongeveer eens per maand plaats. De kinderen wilden er altijd naartoe. Hij nam afscheid van mevrouw Parsons en liep de deur uit. Hij had nog geen zes stappen in de gang gezet of iets raakte zijn nek; de pijn was scherp. Het was alsof er een witheet stuk metaal in werd gestoken. Hij draaide zich net op tijd om om mevrouw Parsons haar zoon naar binnen te zien sleuren terwijl de jongen een katapult in zijn zak stak.

‘Goldstein!’ brulde de jongen toen de deur achter hem dicht sloeg. Maar wat Winston het meest trof, was de blik van wanhopige angst op het grauwe gezicht van de vrouw.

Terug in zijn eigen flat liep hij snel langs het telescherm en ging weer aan tafel zitten, nog steeds over zijn nek wrijvend. De muziek uit het telescherm was opgehouden. In plaats daarvan las een militaire stem met brute gretigheid een beschrijving voor van de bewapening van de nieuwe Drijvende Vesting die zojuist voor anker was gegaan tussen IJsland en de Faeröer.

Met die kinderen, dacht hij, moest die arme vrouw in voortdurende angst leven. Nog een jaar of twee, en ze zouden haar dag en nacht bespioneren, speurend naar het kleinste teken van onorthodoxie. Bijna alle kinderen waren tegenwoordig afschuwelijk. Het ergste was dat organisaties als de Spionnen hen systematisch veranderden in kleine, onhandelbare wilden, maar dat hen er niet toe bracht zich tegen de discipline van de Partij te verzetten. Integendeel, ze aanbadden de Partij en alles wat daarbij hoorde. De liederen, de optochten, de vaandels, de wandeltochten, de oefeningen met namaakgeweren, de gescandeerde leuzen, de verering van Grote Broer – voor hen was het één groot spel. Al hun felheid werd naar buiten gekeerd, tegen de vijanden van de Staat, tegen vreemdelingen, verraders, saboteurs, denkmisdadigers. Het was bijna normaal dat mensen boven de dertig bang waren voor hun eigen kinderen. En terecht: er ging geen week voorbij of *The Times* publiceerde een paragraaf over hoe een sluwe snotaap – een ‘kindheld’ – verdachte woorden had opgevangen en zijn ouders bij de Denkenpolitie had aangegeven.

De pijn van de katapult was weggetrokken. Hij pakte lusteloos zijn pen weer op, zich afvragend of hij nog iets in zijn dagboek kon schrijven. Plotseling dacht hij opnieuw aan O’Brien.

Een paar jaar geleden – zeven jaar misschien? – had hij gedroomd dat hij door een donkere kamer liep. En terwijl hij langsliep, had iemand die naast hem zat gezegd: ‘We moeten elkaar ontmoeten op de plaats waar geen duisternis is.’ Het was rustig gezegd, bijna terloops – een voorstel, geen bevel. Hij was doorgelopen zonder te stoppen. Het merkwaardigste was dat de woorden hem op dat moment, in de droom, niet echt hadden getroffen. Pas later, en geleidelijk, begonnen ze betekenis te krijgen. Hij herinnerde zich niet of hij O’Brien voor of na die droom voor het eerst had gezien, noch wanneer hij de stem met O’Brien had geassocieerd. Maar in elk geval had hij hem herkend. Het was O’Brien die in het donker tegen hem had gesproken.

Winston had nooit kunnen vaststellen – zelfs niet nadat hun blikken die ochtend elkaar hadden gekruist – of O’Brien een bondgenoot of een vijand was. Dat deed er in feite weinig toe. Er bestond tussen hen een band van begrip, belangrijker dan genegenheid of kameraadschap. ‘We moeten elkaar ontmoeten op de plaats waar geen duisternis is,’ had hij gezegd. Winston wist niet wat dat betekende, maar op de een of andere manier zou het werkelijkheid worden.

De stem in het telescherm zweeg even. Een heldere, harmonieuze trompetstoot klonk door de stille lucht. De stem werd schel:

‘Attentie! Attentie alstublieft! Er is zojuist een bericht binnengekomen van het Malabar-front. Onze strijdkrachten in Zuid-India hebben een triomfantelijke overwinning behaald. Wij kunnen officieel vaststellen dat de wapenfeiten die wij melden de oorlog waarschijnlijk iets dichter bij zijn einde zullen brengen. In detail...’

Het slechte nieuws zou niet lang op zich laten wachten, dacht Winston. En inderdaad, na een bloederige beschrijving van de vernietiging van een Euraziatisch leger en indrukwekkende cijfers van doden en gevangenen kwam de mededeling dat de chocoladerantsoenen vanaf de volgende week van dertig naar twintig gram zouden worden teruggebracht.

Winston boerde opnieuw. De werking van de gin trok weg en liet een leeg gevoel achter. Het telescherm – misschien om de overwinning te vieren, misschien om de vermindering van de chocolade te doen vergeten – speelde het Océaanse volkslied, Alles voor jou. Je werd verondersteld op te staan. Maar waar hij zat, zag niemand hem.

Alles voor jou Océanië maakte plaats voor lichtere muziek. Winston liep naar het raam. Het weer was nog steeds helder en koud. Ergens in de verte ontplofte een raket met een doffe dreun. Twintig of dertig vielen er tegenwoordig elke week op Londen.

Op straat wapperde de wind nog steeds tegen de affiche, en het woord Angsoc verscheen en verdween op het juiste moment. Angsoc. De heilige beginselen van het Angsoc. De Nieuwsspraak, het dubbeldenken, de kneedbaarheid van het verleden. Hij voelde zich alsof hij rondwaalde in de flora van de onderwaterdiepten, verloren in een monsterlijke wereld waarin hijzelf het monster was. Hij was alleen. Het verleden was dood, de toekomst ondenkbaar. Welke zekerheid kon hij hebben dat ook maar één enkel menselijk wezen aan zijn kant stond? En hoe kon hij weten of de heerschappij van de Partij niet voor altijd zou duren? Als antwoord kwamen de drie leuzen op de witte gevel van het Ministerie van Waarheid weer bij hem op:

Oorlog is vrede
Vrijheid is slavernij
Onwetendheid is kracht.

Hij haalde een munt van vijftwintig cent uit zijn zak. Ook daarop stonden, in kleine letters, dezelfde leuzen, en aan de andere kant was het gezicht van Grote Broer. Zelfs op de munt volgden de ogen je. Op munten, op postzegels, op boekomslagen, op vaandels, op affiches, op sigarettenpakjes – overal. Altijd volgden de ogen je, altijd omgaf de stem je. Slapend of wakend, werkend of etend, binnen of buiten, in bad of in bed: geen ontkomen aan. Niets was van jou, behalve de paar kubieke centimeter in je schedel.

De zon was gedraaid, en de duizenden ramen van het Ministerie van Waarheid, die het licht niet meer weerkaatsten, waren even somber als de schietgaten van een vesting. Zijn hart kromp ineen bij de aanblik van de imposante piramide. Ze was te massief, ze kon niet worden vernietigd. Duizend raketten zouden haar niet doen instorten. Hij vroeg zich opnieuw af voor wie hij het dagboek schreef. Voor de toekomst, voor het verleden – voor een tijd die misschien alleen in de verbeelding bestond. En voor hem lag niet de dood, maar de vernietiging. Het dagboek zou tot as worden verbrand, en hijzelf zou worden geïmpregneerd. Alleen de Denkenpolitie zou zijn geschriften lezen, voordat zij die uit de wereld en uit de herinnering zouden wissen. Hoe kon je

een beroep doen op de toekomst wanneer geen spoor van jou, zelfs geen anoniem woord op een stukje papier, zou overleven?

Het telescherm sloeg veertien uur. Hij moest over tien minuten weg om om half drie weer op zijn werk te zijn.

Vreemd genoeg leek de bel hem nieuwe kracht te geven. Hij was een eenzame geest die een waarheid verkondigde die nooit iemand zou horen. Maar zolang hij die verkondigde, hoe duister ook, zou de continuïteit niet worden verbroken. Het ging er niet om gehoord te worden, maar om helder te blijven, zodat je de menselijke erfenis doorgaf. Hij liep terug naar de tafel, doopte zijn pen in de inkt en schreef:

Aan de toekomst of aan het verleden, aan een tijd waarin de gedachte vrij is, waarin mensen van elkaar verschillen en niet alleen leven – aan een tijd waarin de waarheid bestaat en waarin wat gedaan is niet ongedaan kan worden gemaakt:

Uit de tijd van de uniformiteit, uit de tijd van de eenzaamheid, uit de tijd van Grote Broer, uit de tijd van het dubbeldenken – groeten!

Hij was al dood, dacht hij. Het leek hem dat het pas nu, nu hij erin was geslaagd zijn gedachten te formuleren, dat hij de beslissende stap had gezet. De gevolgen van elke handeling zijn in de handeling zelf vervat. Hij schreef:

Denkmisdaad brengt geen doodstraf mee: denkmisdaad IS de dood.

Nu hij zichzelf als een dode beschouwde, was het belangrijk zo lang mogelijk in leven te blijven. Twee vingers van zijn rechterhand waren met inkt bevestigd. Dat was precies het soort detail dat je kon verraden. Een of andere nieuwsgierige fanaticus op het ministerie (waarschijnlijk een vrouw, iemand als de blonde of de donkere uit de afdeling Fictie) zou zich gaan afvragen waarom hij tijdens de lunchpauze had geschreven, waarom hij een ouderwetse pen had gebruikt, wat hij had geschreven – en een hint geven aan de juiste instantie. Hij ging naar de badkamer en schrobde de inkt zorgvuldig weg met de korrelige donkerbruine zeep die je huid schuurde als schuurpapier en die daarom uitstekend geschikt was voor dit doel.

Hij legde het dagboek terug in de la. Het had geen zin eraan te denken het te verbergen, maar hij kon in elk geval proberen te ontdekken of zijn bestaan was opgemerkt. Een haar over de bladzijden was te opvallend. Met het topje van zijn vinger pakte hij een herkenbaar korreltje wit stof en legde dat op een hoek van de kaft, waar het zeker af zou vallen als het boek werd verplaatst.